

การวิเคราะห์อุปสงค์อุปทานและวิถีตลาดสินค้าเกษตรที่สำคัญ

จังหวัดอุดรธานี

โดย

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร

ร่วมกับ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มีนาคม 2560

การวิเคราะห์อุปสงค์อุปทานและวิถีตลาดสินค้าเกษตรที่สำคัญ

จังหวัดอุดรธานี

คณะผู้จัดทำ	สังกัด	สินค้าที่รับผิดชอบ
1. นายพงศ์ไท ไทโยธิน	สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร	ยางพารา อ้อยโรงงาน
2. นางสาววิมลพรรณ เลาสุทแสน	สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร	ผู้ช่วย
3. นางสาวนิชภา สุทธิรักษ์	สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร	ผู้ช่วย
4. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3		ข้าวเหนียวนาปี สุกร

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

คำนำ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้ดำเนินการโครงการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning) ปี 2560 โดยมีการบูรณาการภายในสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร ร่วมกับ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์อุปสงค์อุปทานและวิถีตลาดสินค้าเกษตร จังหวัดอุดรธานี ปี 2560 โดยทำการศึกษาสินค้าเกษตรที่สำคัญ 4 ชนิด คือ ข้าวเหนียวนาปี ยางพารา อ้อยโรงงาน และสุกร เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการสินค้าเกษตรในจังหวัดอุดรธานีต่อไป

ทั้งนี้ คณะผู้จัดทำขอขอบคุณเกษตรกร ผู้ประกอบการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน ที่ให้ความร่วมมือในการประสานงานและให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

มีนาคม 2560

สารบัญ

	หน้า
สภาพทั่วไป	1
1. ยางพารา	5
1.1 สถานการณ์การผลิต.....	5
1.2 สถานการณ์การตลาด.....	7
1.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานยางพาราของจังหวัดอุดรธานี.....	10
1.4 ปัญหาและอุปสรรค.....	11
1.5 ข้อเสนอแนะ	11
2. อ้อยโรงงาน	12
2.1 สถานการณ์การผลิต.....	12
2.2 สถานการณ์การตลาด.....	13
2.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานอ้อยโรงงานของจังหวัดอุดรธานี.....	16
2.4 ปัญหาและอุปสรรค.....	16
2.5 ข้อเสนอแนะ	16
3. ข้าวเหนียวนาปี 2559/60.....	17
3.1 สถานการณ์การผลิต.....	17
3.2 สถานการณ์การตลาด.....	19
3.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานข้าวเหนียวนาปีของจังหวัดอุดรธานี	23
3.4 ปัญหาและอุปสรรค.....	24
3.5 ข้อเสนอแนะ	24
4. สุกร ปี 2560	25
4.1 สถานการณ์การผลิต.....	25
4.2 สถานการณ์การตลาด.....	27
4.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานสุกรของจังหวัดอุดรธานี.....	30
4.4 ปัญหาและอุปสรรค.....	32
4.5 ข้อเสนอแนะ	32

จังหวัดอุดรธานี

สภาพทั่วไป

ที่ตั้ง

จังหวัดอุดรธานี ตั้งอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตาม ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ระยะทาง 564 กิโลเมตร พื้นที่ประมาณ 15,589.388 กิโลเมตร หรือ ประมาณ 9,743,367 ไร่ เท่ากับร้อยละ 9.5 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือร้อยละ 3.23 ของพื้นที่ทั้งประเทศ และมีขนาดพื้นที่รองเป็นอันดับ 3 ใน 17 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่เส้นรุ้งที่ 17 องศาเหนือ เส้นแวงที่ 103 องศาตะวันออก จังหวัดอุดรธานี เป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทย มี 20 อำเภอ เป็นจังหวัดที่มีแหล่งอารยธรรมที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ 6 จังหวัด

อาณาเขต

ทิศเหนือ จรดจังหวัดหนองคาย

ทิศตะวันออก จรดจังหวัดสกลนครและจังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศใต้ จรดจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศตะวันตก จรดจังหวัดเลยและจังหวัดหนองบัวลำพู

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดอุดรธานีพื้นที่ส่วนมากเป็นที่ราบมีแนวเทือกเขาภูพานวางตัวเป็นแนวยาวในแนวทิศเหนือใต้ของจังหวัด และถือเป็นเส้นกั้นเขตแดนธรรมชาติกับจังหวัดข้างเคียง มีลำห้วยมากแข่งไหลผ่านเขตเทศบาลอุดรธานี และอยู่ห่างจากแนวพรมแดนธรรมชาติระหว่างประเทศ ได้แก่ แม่น้ำโขงเป็นแนวพรมแดน ผังซ้ายแม่น้ำโขงเป็นที่ตั้งประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ห่างจากจังหวัดอุดรธานีประมาณ 50 กิโลเมตร ผ่านจังหวัดหนองคาย การติดต่อจากจังหวัดใกล้เคียง ส่วนมากเป็นทางรถยนต์ที่มีสภาพโครงข่าย (Net Work) ถนนเป็นแบบใยแมงมุม (Spider'Web Pattern) คือสามารถติดต่อเดินทางเข้าออกกับจังหวัดอุดรธานีได้ทุกทิศทาง จังหวัดอุดรธานีอยู่ห่างจากเมืองหลวงของประเทศ คือ กรุงเทพมหานคร ประมาณ 562 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 2 หรือถนนมิตรภาพ

ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพอากาศของจังหวัดอุดรธานี แบ่งออกเป็น ๓ ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว อากาศร้อนอบอ้าวในฤดูร้อน และหนาวเย็นมากในฤดูหนาว เดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุดคือ เดือนเมษายน และหนาวเย็นที่สุด คือ เดือนมกราคม

1) ฤดูกาล

1. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม ถึง ปลายตุลาคม ระยะเวลาจะได้รับอิทธิพลลมตะวันตกเฉียงใต้ หย่อมความกดอากาศสูงอยู่ที่มหาสมุทรอินเดีย ลมนี้จะพัดความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรอินเดียมาปกคลุมประเทศไทยร่องความกดอากาศต่ำ จะเคลื่อนที่จากภาคใต้พัดผ่านมายังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งจังหวัดอุดรธานี ทำให้มีฝนตกชุก เดือนที่มีปริมาณน้ำฝนมากที่สุดได้แก่เดือนสิงหาคม

2. ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนตุลาคม ถึง กลางเดือนกุมภาพันธ์ ระยะเวลาได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ หย่อมความกดอากาศสูงอยู่ที่ประเทศรัสเซีย จีน และได้พัดเอาอากาศหนาวเย็นมาปกคลุมประเทศไทย โดยเฉพาะภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะได้รับอิทธิพลจากลมชนิดนี้มาก ทำให้อากาศหนาวเย็นทั่วไปทั้งจังหวัดอุดรธานี เดือนที่มีอากาศหนาวมากที่สุดได้แก่ เดือนมกราคม 3. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่

กลางเดือนกุมภาพันธ์ ถึงปลายเดือนพฤษภาคม อากาศจะร้อน อบอ้าวทั่วทุกเขตพื้นที่ของจังหวัด เพราะระยะนี้เป็นช่วงปลอดลมมรสุม เดือนที่มีอากาศร้อนที่สุด คือเดือนเมษายน ปริมาณน้ำฝนจังหวัดอุดรธานีจากข้อมูลกรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงคมนาคม ได้ประเมินปริมาณน้ำฝนของจังหวัดอุดรธานีว่าอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เฉลี่ยตลอดปี 1,498.7 มิลลิเมตร มีฝนตก 21 วัน ฝนตกสูงสุดใน 24 ชั่วโมง เคยวัดได้ 247.0 มิลลิเมตร เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2417

2) อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์

จังหวัดอุดรธานีสภาพทั่วไปเป็นที่ราบสูง มีแนวเทือกเขาสูง และมีแนวเทือกเขาภูพานกั้นทิศทางลมตะวันตกเฉียงเหนือจำทำให้ฤดูหนาวค่อนข้างหนาวเย็น และฤดูร้อนค่อนข้างร้อนอบอ้าวจากข้อมูลกรมอุตุนิยมวิทยา วัดอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีวัดได้ 26.1 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ย 21.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 32.1 องศาเซลเซียส เดือนที่มีอากาศร้อนมากที่สุด คือ เดือนเมษายน วัดอุณหภูมิสูงที่สุดวัดได้ 43.9 องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2503 ฤดูหนาวเดือนที่อากาศหนาวที่สุด คือ เดือนมกราคม อุณหภูมิต่ำสุดวัดได้ 2.5 องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2498 ส่วนความชื้นสัมพัทธ์สูงสุดเฉลี่ยร้อยละ 90 ความชื้นสัมพัทธ์ต่ำสุดเฉลี่ยร้อยละ 53 และต่ำสุดที่เคยวัดได้ร้อยละ 13 ในเดือนมกราคม (ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงคมนาคม)

ประชากรในจังหวัด

 หมายถึงจำนวนประชากรได้เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน

 หมายถึงจำนวนประชากรได้ลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อน

อันดับ (ปี ล่าสุด)	อำเภอ	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2553	พ.ศ. 2552	พ.ศ. 2551
1	เมือง อุดรธานี	406,750	404,982	402,592	399,456	398,876	397,291	397,049
2	บ้านดุง	125,471	124,812	124,199	123,487	123,227	122,722	122,269
3	กุมภวาปี	125,090	124,907	125,036	124,823	125,095	125,040	125,193
4	หนองหาน	116,609	116,151	115,826	115,419	115,340	115,154	115,293
5	เพ็ญ	114,640	114,008	113,422	112,518	111,956	111,516	110,999
6	บ้านผือ	110,037	109,798	109,431	108,767	108,488	108,185	107,965
7	กุดจับ	65,346	64,948	64,555	63,986	63,827	63,598	63,306
8	หนองวัวซอ	63,099	62,969	62,682	62,374	62,103	61,851	61,609
9	น้ำโสม	59,009	58,759	58,424	57,921	57,457	56,963	56,549
10	วังสามหมอ	58,365	57,975	57,731	57,423	57,191	56,867	56,593
11	โนนสะอาด	49,773	49,564	49,361	49,094	49,022	48,821	48,717
12	ศรีธาตุ	48,771	48,695	48,572	48,474	48,417	48,226	48,039
13	ไชยวาน	39,188	39,073	38,903	38,754	38,732	38,517	38,419
14	ทุ่งฝน	31,976	31,878	31,793	31,667	31,627	31,557	31,403
15	สร้างคอม	28,819	28,799	28,764	28,716	28,697	28,565	28,435
16	นายาง	28,286	28,083	27,791	27,407	26,983	26,705	26,559
17	หนองแสง	27,160	27,014	26,954	26,723	26,628	26,477	26,296
18	ประจักษ์ ศิลปาคม	25,209	25,178	25,085	25,012	24,955	24,955	25,091
19	พิบูลย์รักษ์	24,724	24,479	24,364	24,259	24,267	24,114	24,122
20	กู่แก้ว	21,978	21,892	21,813	21,737	21,898	21,816	21,723
	รวม	1,570,300	1,563,964	1,557,298	1,548,107	1,544,786	1,538,940	1,535,629

ผลการศึกษา
อุปสงค์ – อุปทาน (Demand & Supply)
สินค้าเกษตรสำคัญของจังหวัดอุดรธานี

1. ยางพารา

1.1 สถานการณ์การผลิต

ปี 2559 จังหวัดอุดรธานีมีผลผลิตยางพาราเป็นอันดับที่ 18 ของประเทศ โดยในช่วงปี 2555 – 2559 เนื้อที่ยืนต้นเพิ่มขึ้นจาก 416,580 ไร่ ในปี 2555 เป็น 525,551 ไร่ ในปี 2559 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 6.12 ต่อปี ขณะที่เนื้อที่กรีดยาง เพิ่มขึ้นจาก 231,049 ไร่ ในปี 2555 เป็น 355,838 ไร่ ในปี 2559 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10.12 ต่อปี และมีผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก 43,331 ตัน ในปี 2555 เป็น 61,204 ตัน ในปี 2559 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.18 อย่างไรก็ตามผลผลิตต่อไร่ของยางพาราในจังหวัดอุดรธานีมีแนวโน้มลดลงส่วนหนึ่งเนื่องมาจากมีเนื้อที่กรีดยางที่เพิ่งเริ่มเปิดกรีดใหม่ซึ่งอายุยังน้อย เปิดกรีดในสัดส่วนที่มากขึ้น ขณะที่เกษตรกรบางส่วนโค่นต้นยางและไปปลูกพืชอื่นที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าเนื่องจากราคายางพาราตกต่ำ ทำให้ตั้งแต่ปี 2558 เป็นต้นมา เนื้อที่ยืนต้นยางพาราในจังหวัดอุดรธานีมีแนวโน้มที่ลดลงด้วยจากเดิมที่เคยมีเนื้อที่ยืนต้นสูงสุดอยู่ที่ 527,999 ไร่ ในปี 2557 และลดลงเหลือ 525,551 ไร่ ในปี 2559 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีดยาง ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของยางพาราจังหวัดอุดรธานี

ปี	เนื้อที่ยืนต้น (ไร่)	เนื้อที่กรีดยาง (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2555	416,580	231,049	43,331	188
2556	463,205	265,606	50,981	192
2557	527,999	283,714	57,714	203
2558	527,369	293,761	56,108	191
2559	525,551	355,838	61,204	172
อัตราเพิ่ม(%)	6.12	10.12	8.18	-1.81

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

จังหวัดอุดรธานี มีเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราประมาณ 28,988 ครัวเรือน เกษตรกรถือครองที่ดินเพื่อปลูกยางพาราเฉลี่ยครัวเรือนละ 10.87 ไร่ ในปี 2557 จังหวัดอุดรธานี มีเนื้อที่ยืนต้น 527,999 ไร่ โดยเป็นเนื้อที่กรีดยาง 283,714 ไร่ มีผลผลิต 57,714 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 203 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งแหล่งเพาะปลูกยางพาราที่สำคัญของจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ อำเภอน้ำโสม อำเภอนายูง อำเภอบ้านดุง อำเภอวังสามหมอ และอำเภอบ้านผือ

ซึ่งมีเนื้อที่ยืนต้น 89,182 ไร่ 83,563 ไร่ 55,705 ไร่ 54,189 ไร่ และ 53,888 ไร่ และเป็นเนื้อที่กรี๊ดได้แล้ว 43,352 ไร่ 56,412 ไร่ 33,454 ไร่ 25,662 ไร่ และ 35,533 ไร่ ตามลำดับ อย่างไรก็ตามอำเภอที่ให้ผลผลิต ยางพารามากที่สุด 5 อันดับแรก ในปี 2557 ได้แก่ อำเภอนาโยง 12,918 ตัน อำเภอน้ำโสม 8,540 ตัน อำเภอ บ้านดุง 7,226 ตัน อำเภอบ้านฝาง 7,213 ตัน และอำเภอวังสามหมอ 4,568 ตัน ซึ่งมีผลผลิตเฉลี่ย 229 กิโลกรัมต่อไร่ 197 กิโลกรัมต่อไร่ 216 กิโลกรัมต่อไร่ 203 กิโลกรัมต่อไร่ และ 178 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรี๊ด ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของยางพาราในจังหวัดอุดรธานี ปี 2557 รายอำเภอ

อำเภอ	เนื้อที่ยืนต้น (ไร่)	เนื้อที่กรี๊ด (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
1. น้ำโสม	89,182	43,352	8,540	197
2. นาโยง	83,563	56,412	12,918	229
3. บ้านดุง	55,705	33,454	7,226	216
4. วังสามหมอ	54,189	25,662	4,568	178
5. บ้านฝาง	53,888	35,533	7,213	203
6. อื่นๆ	191,472	89,301	17,249	193
รวม/เฉลี่ย	527,999	283,714	57,714	203

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

การกรี๊ดยางของเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 98 จะเป็นยางก้อนถ้วย อีกประมาณร้อยละ 2 จะเป็นน้ำยางสดหรือยางแผ่นดิบ เพื่อนำไปทำยางแผ่นรมควันต่อไป เนื่องจากยางก้อนถ้วย เหมาะสมกับสภาพทางภูมิศาสตร์ที่น้ำยางในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีน้อยกว่าภาคตะวันออกและภาคใต้ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่จะกรี๊ดยาง 2 วัน หยุด 1 วัน รวม 7- 8 ครั้ง (มีด) ถึงจะเก็บขายเป็นยางก้อนถ้วยต่อครั้ง เกษตรกรจะเริ่มกรี๊ดยางตั้งแต่เดือนพฤษภาคมจนกระทั่งถึงเดือนกุมภาพันธ์ของปีถัดไป โดยในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน ของทุกปีเกษตรกรจะหยุดกรี๊ดยางเนื่องจากเป็นช่วงที่ยางพลัดใบ ซึ่งช่วงเวลาที่ผลผลิตยางพาราของจังหวัดอุดรธานีออกสู่ตลาดมาก (ประมาณร้อยละ 12-13 ต่อเดือน) จะเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน - ธันวาคมของทุกปี ประมาณร้อยละ 89 ของผลผลิตยางทั้งหมดของจังหวัดอุดรธานี โดยข้อมูลร้อยละผลผลิตยางพาราออกสู่ตลาด ของจังหวัดอุดรธานี ปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประมาณการร้อยละผลผลิตยางพาราออกสู่ตลาดรายเดือน ของจังหวัดอุดรธานี

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ร้อยละ	3.85	1.11	-	-	6.26	13.04	12.06	11.91	12.24	13.19	13.50	12.84

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 จังหวัดอุดรธานี

1.2 สถานการณ์การตลาด

1.2.1 จำนวนโรงงาน

จากทำเนียบโรงงานแปรรูปยางดิบ ของสถาบันวิจัยยาง การยางแห่งประเทศไทย พบว่า จังหวัดอุดรธานี มีโรงงานผลิตยางแผ่นรมควัน 5 แห่ง โรงงานยางแท่ง 4 แห่ง (รวมถึงยางคอมปาวด์และยางเครพ) จากการศึกษาค้นคว้าโรงงานที่มีกำลังการผลิตและต้องการวัตถุดิบยางพารามากจะอยู่ในกลุ่มโรงงานยางแท่ง โดยมีความต้องการยางพาราเป็นวัตถุดิบ แห่งละประมาณ 3,500 – 5,000 ตันต่อเดือน

1.2.2 วิถีตลาด (Marketing Channel)

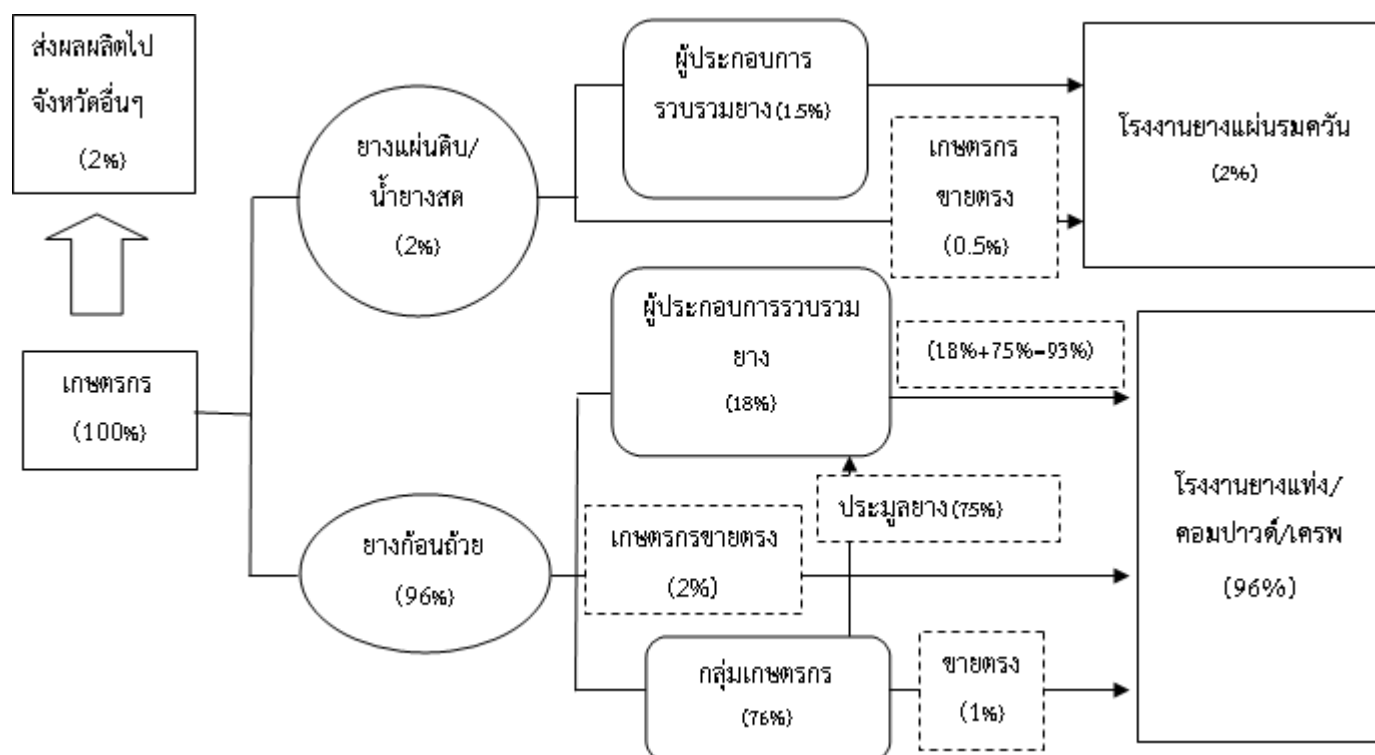
เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดอุดรธานี กว่าร้อยละ 98 ผลิตยางก้อนถ้วย ประมาณร้อยละ 2 จะขายเป็นน้ำยางสดหรือยางแผ่นดิบ โดยผลิตผลผลิตยางพาราของจังหวัดอุดรธานี ประมาณร้อยละ 2 จะถูกส่งขายนอกจังหวัด ที่เหลือประมาณร้อยละ 98 จะเป็นวัตถุดิบป้อนให้แก่โรงงานแปรรูปที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอุดรธานี โดยร้อยละ 96 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด เกษตรกรจะขายในลักษณะเป็นยางก้อนถ้วย และอีกร้อยละ 2 เกษตรกรขายในรูปของยางแผ่นดิบหรือน้ำยางสด เพื่อขายต่อไปยังโรงงานยางแผ่นรมควัน ซึ่งช่องทางการขายยางก้อนถ้วยของเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี มี 3 วิธี ได้แก่

1) เกษตรกร ขายยางก้อนถ้วย ให้แก่ลานรับซื้อ/ผู้ประกอบการรวบรวมยาง ซึ่งมีเกษตรกรขายผลผลิตยางในส่วนนี้ประมาณ ร้อยละ 18 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด

2) เกษตรกรขายยางก้อนถ้วยโดยตรงไปยังโรงงานยางแท่ง/คอมปาวด์/เครพ ซึ่งมีเกษตรกรขายผลผลิตยางในส่วนนี้ประมาณ ร้อยละ 2 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด ซึ่งมักจะเป็นเกษตรกรที่มีสวนยางขนาดใหญ่ ทำให้สามารถรวบรวมผลผลิตได้ในปริมาณที่มากพอในแต่ละครั้งเพื่อส่งไปขายยังโรงงานเองโดยตรงหรือจะขายผ่านจุดรับซื้อของโรงงาน ซึ่งโรงงานบางแห่ง ได้เปิดจุดรับซื้อโดยตรงจากเกษตรกร ทั้งรายใหญ่และเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี

3) เกษตรกร รวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อรวบรวมผลผลิตยางก้อนถ้วยของกลุ่มส่งขายพ่อค้า/ผู้ประกอบการรวบรวมยาง ในลักษณะของการประมูลราคา ซึ่งมีเกษตรกรขายผลผลิตยางในส่วนนี้ประมาณ ร้อยละ 76 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด โดยกลุ่มเกษตรกรจะมีตารางนัดหมายในการรวบรวมยางก้อนถ้วยจากสมาชิก ซึ่งโดยเฉลี่ยประมาณ 2 ครั้งต่อเดือน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่จะกรีดยาง 2 วัน หยุด 1 วัน โดยกรีดยาง 7-8 ครั้ง (7-8 มีด) จึงนำยางก้อนถ้วยมาขายที่กลุ่มตามตารางนัดหมาย ซึ่งกลุ่มเกษตรกรจะมีลานในการรวบรวม จากนั้นจะมีการติดต่อพ่อค้า/ผู้ประกอบการรวบรวมยาง เพื่อเสนอราคาในรูปแบบของการประมูลเป็นหลัก โดยผลผลิตประมาณร้อยละ 75 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด จะขายในลักษณะการประมูลแบบนี้ มีเพียงร้อยละ 1 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด ที่กลุ่มเกษตรกรจะรวบรวมยางก้อนถ้วยและส่งขายโดยตรงให้แก่โรงงานยางแท่ง เช่น โรงงานยางแท่ง ของการยางแห่งประเทศไทย หรือจุดรับซื้อของโรงงาน โดยรายละเอียดของวิถีการตลาดยางพารา และร้อยละของผลผลิตที่ขายไปยังช่องทางการตลาดต่างๆ ปรากฏอยู่ในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 วิธีการตลาดยางพารา จังหวัดอุดรธานี

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4 ประมาณการผลิตและความต้องการใช้ยางพาราในจังหวัดอุดรธานี ปี 2560

	ปี 2560												
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
1) ด้านซัพพลาย	27,777	25,801	25,000	25,000	29,515	34,405	33,699	33,590	33,828	34,514	34,737	34,261	372,127
1.1 ผลิตยางพาราจังหวัด	2,777	801	-	-	4,515	9,405	8,699	8,590	8,828	9,514	9,737	9,261	72,127
1.2 นำเข้า/ซื้อจากจังหวัดอื่น	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000	300,000
2) ด้านดีมานด์	31,556	31,516	31,500	31,500	31,590	31,688	31,674	31,672	31,677	31,690	31,695	31,685	379,443
2.1 ความต้องการของโรงงานแปรรูปเบื้องต้น	31,500	31,500	31,500	31,500	31,500	31,500	31,500	31,500	31,500	31,500	31,500	31,500	378,000
2.1.1 โรงงานยางแผ่นรมควัน	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	18,000
2.1.2 โรงงานยางแท่ง	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	360,000
2.1.3 โรงงานน้ำยางข้น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.1.4 โรงงานแปรรูปยางอื่นๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.2 ส่งออกไปนอกจังหวัด	56	16	-	-	90	188	174	172	177	190	195	185	1,443
3) ผลิตส่วนเกิน/ขาด (3) = 1) - 2)	(3,779)	(5,715)	(6,500)	(6,500)	(2,075)	2,717	2,025	1,918	2,151	2,824	3,042	2,576	(7,316)

ที่มา : จากการสำรวจ

1.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานยางพาราของจังหวัดอุดรธานี

จากวิธีการตลาดยางพารา จังหวัดอุดรธานี ตามแผนภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า ผลผลิตยางพาราของจังหวัดอุดรธานี ประมาณ ร้อยละ 2 จะถูกส่งไปขายยังจังหวัดอื่น ขณะที่ผลผลิตยางส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 98 จะนำไปใช้แปรรูปเป็นวัตถุดิบให้แก่โรงงานแปรรูปที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งกว่าร้อยละ 96 จะผลิตเป็นยางก้อนถ้วย เพื่อส่งขายให้แก่โรงงานยางแท่ง (รวมถึงคอมปาวด์/เครพ) เป็นหลัก มีเพียงร้อยละ 2 ที่จะขายในรูปแบบของยางแผ่นดิบหรือน้ำยางสด สำหรับเป็นวัตถุดิบของโรงงานยางแผ่นรมควัน โดยในหัวข้อ 1.3 จะเป็นการวิเคราะห์ความสอดคล้องของปริมาณผลผลิตยางพารา (ยางแท่ง) ที่ผลิตได้ในจังหวัดอุดรธานี กับความต้องการวัตถุดิบของโรงงานต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งคำนวณในรูปแบบของยางแท่งเพื่อให้สามารถคำนวณหาความสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์ของยางพาราในจังหวัดอุดรธานี

1.3.1 อุปสงค์ (Demand) ยางพาราของโรงงานในจังหวัดอุดรธานี

ปี 2560 คาดว่ามีความต้องการใช้ยางพาราสำหรับเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปของโรงงานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอุดรธานี รวมทั้งสิ้น 378,800 ตันต่อปี แบ่งเป็นโรงงานผลิตยางแผ่นรมควัน 18,000 ตันต่อปี โรงงานผลิตยางแท่ง 360,000 ตันต่อปี และมีการส่งผลผลิตยางพาราไปจังหวัดอื่นๆ 1,443 ตันต่อปี ดังนั้นจึงมีความต้องการยางพารา รวมทั้งสิ้น 379,443 ตัน

1.3.2 อุปทาน (Supply) ยางพาราของจังหวัดอุดรธานี

ปี 2560 คาดว่าจังหวัดอุดรธานีผลิตยางได้ 72,127 ตันต่อปี ขณะที่มีความต้องการยางพาราเป็นวัตถุดิบ 378,800 ตันต่อปี จึงส่งผลให้ผู้ประกอบการโรงงานในจังหวัดอุดรธานีจำเป็นต้องซื้อยางพาราจากจังหวัดอื่นๆ เข้ามาใช้เป็นวัตถุดิบประมาณปีละ 300,000 ตัน หรือประมาณร้อยละ 80 ของความต้องการใช้ยางพาราจังหวัดอุดรธานี (ที่เหลือประมาณร้อยละ 20 เป็นยางพาราที่ผลิตได้ในจังหวัดอุดรธานี) ดังนั้นจึงมีอุปทานยางพาราในจังหวัดอุดรธานีรวมทั้งสิ้น 372,127 ตันต่อปี

จากการศึกษาอุปสงค์และอุปทานยางพาราในจังหวัดอุดรธานี พบว่าในภาพรวมอุปทานยางพารา (Supply) ยังน้อยกว่าความต้องการ (Demand) ประมาณ 7,316 ตันต่อปี โดยอุปทานจะมีน้อยกว่าอุปสงค์ ตั้งแต่ช่วงเดือนมกราคม – พฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ยางเริ่มให้ผลผลิตน้อยและต้องปิดกรีตในช่วงเดือนมิถุนายน – เมษายน และเมื่อพิจารณาเฉพาะอุปสงค์ของโรงงานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 378,000 ตันต่อปี กับผลผลิตยางพาราที่จังหวัดอุดรธานีผลิตได้ จำนวน 72,127 ตันต่อปี จะเห็นได้ว่ามีผลผลิตยางพาราของจังหวัดในสัดส่วนเพียงร้อยละ 20 ของความต้องการของโรงงานเท่านั้น

1.4 ปัญหาและอุปสรรค

1.4.1 ด้านการผลิต

ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ยังต่ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตยางก้อนถ้วย แต่ยังขาดความเข้าใจในการใช้กรดฟอร์มิก หรือซัลฟูริกส์ ในวิธีการและปริมาณที่เหมาะสม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อต้นยางและหน้ายางที่กรีตได้ รวมถึงการผลิตยางก้อนถ้วยยังมีปัญหาด้านคุณภาพ และสิ่งเจือปน

1.4.2 ด้านการแปรรูป

โรงงานแปรรูป ขาดแคลนวัตถุดิบ ส่งผลให้ผลิตไม่เต็มกำลังการผลิต และต้องสต็อกวัตถุดิบ ไว้ใช้ใน ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน ซึ่งเป็นช่วงที่ยางผลัดใบ ให้ผลผลิตยาง เกษตรกรหยุดกรีตยาง เพื่อพักต้นยาง และต้องนำเข้าผลผลิตจากจังหวัดใกล้เคียงมาใช้ในการผลิต

1.4.3 ด้านการตลาด

เกษตรกรส่วนใหญ่ ขายผลผลิตตัวเองเป็นยางก้อนถ้วยเกรดคละ จึงได้ราคาต่ำ และต้องขายผลผลิตผ่านพ่อค้าคนกลาง (ผู้รวบรวม) ถึงแม้จะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อขายในลักษณะการประมูลก็ตาม

1.5 ข้อเสนอแนะ

- 1) จัดทำมาตรฐานกระบวนการผลิตยางก้อนถ้วย และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ยางก้อนถ้วย สำหรับอ้างอิงในการซื้อขายยางก้อนถ้วย
- 2) ส่งเสริมให้จังหวัดอุดรธานี เป็นเมืองศูนย์กลางแปรรูปยางพาราของอีสานเหนือ เนื่องจากปัจจุบันมีโรงงานหลายแห่งตั้งอยู่ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางด้านคมนาคมขนส่ง สามารถรวบรวมวัตถุดิบยางก้อนถ้วยจากจังหวัดใกล้เคียงมาแปรรูป และส่งออกผ่านเส้นทางขนส่งทางบกไปยังประเทศจีน

2. อ้อยโรงงาน

2.1 สถานการณ์การผลิต

ในช่วงปี 2555 – 2559 เนื้อที่เก็บเกี่ยวอ้อยโรงงานเพิ่มขึ้นจาก 548,5571 ไร่ ในปี 2555 เป็น 681,212 ไร่ ในปี 2559 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.70 ต่อปี ขณะที่ผลผลิตลดลงจาก 6,116,566 ตัน ในปี 2555 เป็น 6,021,917 ตัน ในปี 2559 เนื่องจากประสบปัญหาภัยแล้ง ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยร้อยละ 4.30 ต่อปี รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของอ้อยโรงงานจังหวัดอุดรธานี

ปี	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2555	548,571	6,116,566	11.15
2556	566,777	6,223,217	10.98
2557	597,954	6,667,187	11.15
2558	639,735	7,197,016	11.25
2559	681,212	6,021,917	8.84
อัตราเพิ่ม(%)	5.70	1.15	-4.30

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย

ปี 2559 จังหวัดอุดรธานี มีพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน 710,188 ไร่ โดยเป็นพื้นที่เก็บเกี่ยวอ้อยส่งโรงงาน 681,212 ไร่ ผลผลิต 6,021,917 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 8.84 ตันต่อไร่ แหล่งเพาะปลูกอ้อยโรงงานที่สำคัญของจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ อำเภอบ้านผือ อำเภอวังสามหมอ อำเภอโนนสะอาด อำเภอศรีธาตุ และอำเภอกุมภวาปี ซึ่งมีเนื้อที่เพาะปลูก 109,721 ไร่ 97,052 ไร่ 92,577 ไร่ 92,510 ไร่ และ 56,410 ไร่ ตามลำดับรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 2

สำหรับปี 2560 คาดว่าจังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน 699,805 ไร่ โดยเป็นพื้นที่เก็บเกี่ยวอ้อยส่งโรงงาน 638,362 ไร่ มีปริมาณอ้อยส่งโรงงาน 5,770,921 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 9.04 ตัน โดยเกษตรกรจะเริ่มตัดอ้อยโรงงาน ตั้งแต่เดือนธันวาคมจนกระทั่งอ้อยหมดคือประมาณเดือนเมษายน-พฤษภาคมของทุกปี (ประมาณ 5 เดือน) ซึ่งแต่ละปีจะขึ้นอยู่กับว่าคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายจะมีประกาศแจ้งให้โรงงานน้ำตาลเริ่มเปิดหีบอ้อยตั้งแต่วันที่เท่าใด โดยในช่วงเดือนมกราคม – มีนาคม จะมีอ้อยโรงงานประมาณร้อยละ 70 ของผลผลิตทั้งจังหวัด ถูกตัดส่งเข้าโรงงานน้ำตาล ซึ่งมีอยู่ 4 แห่ง ได้แก่ โรงงานน้ำตาลไทยอุดรธานี ตั้งอยู่ที่อำเภอบ้านผือ โรงงานน้ำตาลทรายขาวเริ่มอุดม ตั้งอยู่อำเภอหนองหาน โรงงานน้ำตาล

เกษตรกรผลและโรงงานน้ำตาลกุ่มภาวปี ตั้งอยู่ที่อำเภอกุ่มภาวปี โดยประมาณการร้อยละผลผลิตอ้อยโรงงาน ออกสู่ตลาดของจังหวัดอุดรธานี ปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 2 พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานของจังหวัดอุดรธานี ปี 2558/59 รายอำเภอ

อำเภอ	ไร่
1.บ้านผือ	109,721
2.วังสามหมอ	97,052
3.โนนสะอาด	92,577
4.ศรีธาตุ	92,510
5.กุ่มภาวปี	56,410
6.หนองแสง	45,407
7.กุดจับ	41,663
8.ไชยวาน	38,290
9.เมืองอุดรธานี	26,251
10.หนองหาน	21,659
11.อื่นๆ	88,648
รวม	710,188

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย

ตารางที่ 3 ประมาณการร้อยละผลผลิตอ้อยโรงงานออกสู่ตลาดรายเดือน ปี 2559/60

เดือน	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
ร้อยละ	-	13.98	28.70	30.54	22.35	4.17	0.26	-	-	-	-	-

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

2.2 สถานการณ์การตลาด

2.2.1 จำนวนโรงงาน

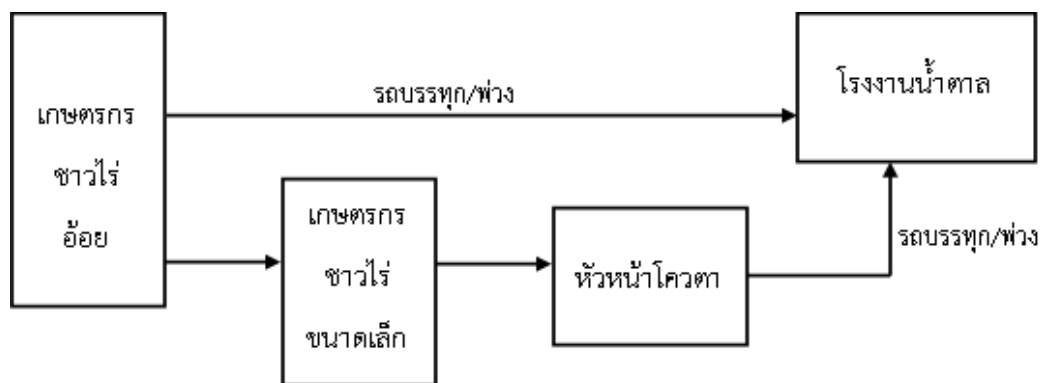
จังหวัดอุดรธานี มีโรงงานน้ำตาลตั้งอยู่ 4 แห่ง กำลังการผลิตรวมประมาณ 62,500 - 69,000 ตันอ้อยต่อวัน หรือประมาณ 7,500,000 ตันอ้อยต่อปี (ระยะเวลาที่บอ้อยประมาณ 120-150 วันต่อปี)

2.2.2 วิธีตลาด (Marketing Channel)

เกษตรกรชาวไร่อ้อยในจังหวัดอุดรธานีส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 90 จะขายอ้อยโรงงานโดยผ่านหัวหน้าโควตาซึ่งเป็นคู่สัญญากับโรงงาน มีเพียงประมาณร้อยละ 10 ที่มีสัญญาโดยตรงกับโรงงาน โดยโรงงาน

น้ำตาลหลายแห่งมีบริการเปิดจุดรับซื้อเพื่อให้บริการแก่เกษตรกรรายย่อยด้วย โดยรายละเอียดของวิธีการตลาดอ้อยโรงงานจังหวัดอุดรธานี ปรากฏอยู่ในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 วิธีการตลาดอ้อยโรงงานจังหวัดอุดรธานี

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4 ประมาณการผลิตและความต้องการใช้อ้อยในจังหวัดอุดรธานี ปี 2560

	ปี 2560									
	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ต.ค.	รวม
1) ด้านซัพพลาย		1,006,775	1,856,254	1,962,439	1,489,801	440,647	215,004			6,970,921
1.1 ผลผลิตอ้อยโรงงานของจังหวัด		806,775	1,656,254	1,762,439	1,289,801	240,647	15,004			5,770,921
1.2 นำเข้า/ซื้อจากจังหวัดอื่น		200,000	200,000	200,000	200,000	200,000	200,000			1,200,000
2) ด้านดีมานด์		1,700,000	1,700,000	1,700,000	1,700,000	1,200,000	700,000			8,700,000
2.1 เข้าโรงงานน้ำตาลในจังหวัด		1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,000,000	500,000			7,500,000
2.2 เข้าโรงงานเอทานอล (เฉพาะจังหวัดตาก)		-	-	-	-	-	-			
2.3 ส่งออกไปนอกจังหวัด		200,000	200,000	200,000	200,000	200,000	200,000			1,200,000
3) ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด (3) = 1) - 2)		(693,225)	156,254	262,439	(210,199)	(759,353)	(484,996)			(1,729,079)

ที่มา : จากการสำรวจ

2.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานอ้อยโรงงานของจังหวัดอุดรธานี

จากวิธีการตลาดอ้อยโรงงาน จังหวัดอุดรธานี ตามแผนภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า ผลผลิตอ้อยของเกษตรกรจะถูกส่งเข้าโรงงานน้ำตาลที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอุดรธานี และมีผลผลิตอ้อยโรงงานบางส่วนที่ขนส่งไปขายยังโรงงานน้ำตาลในจังหวัดข้างเคียง

2.3.1 อุปสงค์ (Demand) อ้อยโรงงานในจังหวัดอุดรธานี

ปี 2560 คาดว่าโรงงานน้ำตาลทั้ง 4 แห่ง ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอุดรธานีมีความต้องการอ้อยโรงงานสำหรับเป็นวัตถุดิบในการผลิตน้ำตาลทราย ประมาณ 7,500,000 ตันอ้อยต่อปี โดยผลผลิตอ้อยของจังหวัดอุดรธานี ประมาณ 1,200,000 ตันอ้อย จะถูกส่งไปขายให้แก่โรงงานน้ำตาลที่ตั้งอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง ดังนั้น ความต้องการอ้อยโรงงานจากจังหวัดอุดรธานีเพื่อผลิตน้ำตาลทราย จึงมีทั้งสิ้น 8,700,000 ตันอ้อยต่อปี

2.3.2 อุปทาน (Supply) อ้อยโรงงานของจังหวัดอุดรธานี

ปี 2560 คาดว่าจังหวัดอุดรธานีมีผลผลิตอ้อยโรงงาน 5,770,921 ตัน ขณะที่โรงงานน้ำตาลในจังหวัดอุดรธานี ทั้ง 4 แห่ง มีความต้องการอ้อยโรงงานประมาณ 7,500,000 ตันอ้อย จึงส่งผลให้โรงงานน้ำตาลจำเป็นต้องซื้ออ้อยโรงงานจากจังหวัดใกล้เคียงอื่นๆ เข้ามาใช้เป็นวัตถุดิบประมาณปีละ 1,200,000 ตันอ้อย ดังนั้นจึงมีอุปทานอ้อยโรงงานในจังหวัดอุดรธานี รวมทั้งสิ้น 6,970,921 ตันอ้อย

จากการศึกษาอุปสงค์และอุปทานอ้อยโรงงานในจังหวัดอุดรธานี พบว่าในภาพรวมอุปทานของอ้อยโรงงาน (Supply) ยังมีน้อยกว่าความต้องการ (Demand) ของโรงงานน้ำตาล ประมาณ 1,729,079 ตันอ้อยต่อปี อย่างไรก็ตามในช่วงเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ จะมีปริมาณอ้อยออกสู่ตลาดมากกว่าที่กำลังการผลิตของโรงงานจะรองรับได้ จึงอาจก่อให้เกิดการจอร์จอควานของรถขนส่งอ้อยซึ่งมีผลต่อคุณภาพอ้อยได้

2.4 ปัญหาและอุปสรรค

2.4.1 ด้านการผลิต

ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ยังต่ำ ผลผลิตออกสู่ตลาดมากในช่วงเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์

2.4.2 ด้านการแปรรูป

โรงงานน้ำตาล ไม่สามารถผลิตได้เต็มกำลังการผลิตเนื่องจากขาดแคลนวัตถุดิบในช่วงต้นและท้ายของการเปิดหีบ

2.4.3 ด้านการตลาด

เกษตรกรส่วนใหญ่ ขายผลผลิตผ่านหัวหน้าโคเวตา บางครั้งไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากไม่ใช่คู่สัญญาโดยตรงกับโรงงาน

2.5 ข้อเสนอแนะ

ส่งเสริมให้มีการขยายการผลิตอ้อยโรงงานในจังหวัดอุดรธานี เนื่องจากโรงงานยังมีความต้องการวัตถุดิบ โดยกระจายผลผลิตให้ออกสู่ตลาดมากขึ้นในช่วงเดือนมีนาคม – พฤษภาคม (ก่อนฝนตก) แทนที่จะเก็บเกี่ยวพร้อมกันมากในช่วงเดือนมกราคมและกุมภาพันธ์

3. ข้าวเหนียวนาปี 2559/60

3.1 สถานการณ์การผลิต

ข้าวเหนียว นับว่าเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัด มีการเพาะปลูกทุกอำเภอ ส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก และพื้นที่ส่วนใหญ่สามารถทำการเพาะปลูกข้าวได้เพียงครั้งเดียวพื้นที่ปลูกข้าวที่สำคัญได้แก่ อำเภอ บ้านดุง อำเภอบ้านฝ้อ อำเภอเมือง เป็นต้น ข้าวเหนียวนาปี ปีเพาะปลูก 2559/50 ปลูกระหว่าง 1 พฤษภาคม 2559 ถึง 31 ตุลาคม 2559 เมื่อเทียบกับปี 2558/59 เนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น เนื่องจากราคาข้าวเหนียวในปีที่ผ่านมาราคาสูง เกษตรกรที่ปลูกข้าวเจ้าหันมาปลูกข้าวเหนียว แม้จะมีบางส่วนได้ปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชทดแทน แต่ไม่ส่งผลกระทบมากนัก เนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตรวม และผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น เนื่องจากฝนตกกระจาย แม้ว่าบางพื้นที่ฝนทิ้งช่วง และวัชพืชรบกวนบ้าง อีกทั้งการเพาะปลูกบางแห่งล่าช้า เนื่องจากปริมาณน้ำไม่เพียงพอ แต่พบว่ามีเพียงบางพื้นที่นั้น อย่างไรก็ตาม ในช่วงเดือนสิงหาคม - กันยายน 2559 มีปริมาณฝนตกมากขึ้น ส่งผลให้ต้นข้าวเจริญเติบโตดีขึ้นตามลำดับ

ตารางที่ 1 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวม และผลผลิตต่อไร่ ข้าวเหนียว
ปีเพาะปลูก 2555/56-2559/60

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2555/56	1,454,498.00	1,423,378.00	510,945.00	351.00
2556/57	1,437,129.00	1,414,021.00	528,783.00	368.00
2557/58	1,297,408.00	1,263,699.00	476,291.00	367.00
2558/59	1,389,618.00	1,354,504.00	510,745.00	368.00
2559/60 ¹	1,443,972.73	1,443,331.44	591,234.43	409.45
อัตราเพิ่ม	-0.48	-0.15	2.61	3.13

หมายเหตุ : ข้าวนาปี ป 2555 -2560 หมายถึง ที่ปลูกระหว่าง 1 พฤษภาคม ถึง 31 ตุลาคม ปีถัดไป

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร,สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี¹

ตารางที่ 2 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวม และผลผลิตต่อไร่ ข้าวนาปี ปีเพาะปลูก 2559/60

อำเภอ	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
เมืองอุดรธานี	141,273.17	141,161.45	58,910.91	417.00
กุดจับ	62,119.00	62,080.04	27,394.48	441.00
หนองวัวซอ	46,637.54	46,641.01	20,567.16	441.00
กุมภวาปี	106,926.79	106,858.10	44,695.40	418.00
โนนสะอาด	41,151.57	41,146.70	15,349.54	373.00
หนองหาน	146,635.20	146,565.71	58,507.44	399.00
ทุ่งฝน	50,040.10	50,038.56	17,514.04	350.00
ไชยวาน	53,122.21	53,081.10	21,248.88	400.00
ศรีธาตุ	62,913.11	62,896.84	27,241.38	433.00
วังสามหมอ	55,675.38	55,672.88	18,651.25	335.00
บ้านดุง	180,953.20	180,918.74	72,019.37	398.00
บ้านผือ	111,930.81	111,841.10	45,555.84	407.00
น้ำโสม	41,793.41	41,787.41	19,266.76	461.00
เพ็ญ	170,434.41	170,332.55	68,344.20	401.00
สร้างคอม	36,119.86	36,109.22	14,736.90	408.00
หนองแสง	20,733.48	20,728.98	6,634.71	320.00
นาูง	15,995.43	15,994.67	10,860.90	679.00
พิบูลรักษ์	34,928.64	34,922.64	14,670.03	420.00
กู่แก้ว	34,964.78	34,935.94	15,734.15	450.00
ประจักษ์ศิลปาคม	29,624.64	29,617.80	13,331.09	450.00
รวม	1,443,972.73	1,443,331.44	591,234.43	409.45

หมายเหตุ : ข้าวนี้นาปี ปี 2555 -2560 หมายถึง ที่ปลูกระหว่าง 1 พฤษภาคม ถึง 31 ตุลาคม ปีถัดไป

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี

3.2 สถานการณ์การตลาด

3.2.1 โครงสร้างตลาด

1) เกษตรกรส่วนใหญ่ (80%) มีการขายข้าวแต่ไม่ขายทันทีส่วนใหญ่ (79%) เก็บไว้รอขายช่วงเดือนที่ขายข้าวจะกระจายตลอดปี (ตารางที่ 3) และจะขายมากในช่วงเดือน กรกฎาคม - กันยายน ส่วนใหญ่จะนำข้าวไปขายให้พ่อค้าที่แหล่งรับซื้อ (64%) จะมีพ่อค้าส่วนน้อยที่มารับซื้อที่นาเกษตรกร (23%) เกษตรกรส่วนใหญ่ (80%) มีการขายข้าวและมีรายได้จากการขายข้าว ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 6,001 - 15,000 บาท/ครัวเรือน/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ (80%) มีการขายข้าว และส่วนใหญ่ (79%) เก็บข้าวไว้รอขาย ซึ่งจะขายมากในช่วงเดือน กรกฎาคม - กันยายน (35%) โดยนำข้าวไปขายให้พ่อค้าที่แหล่งรับซื้อเป็นส่วนมาก (64%) รายได้จากการขายข้าวตั้งแต่ 1,050-79,920 บาท/ครัวเรือน/ปี ส่วนใหญ่ระหว่าง 6,001 - 15,000 บาท/ครัวเรือน/ปี รายจ่ายที่เป็นค่าวัสดุในการทำนา จะเป็นค่าปุ๋ยเคมีมากที่สุดเฉลี่ย 111 บาท/ไร่ ส่วนรายจ่ายที่เป็นค่าแรงงานจะเป็นค่าจ้างปักดำมากที่สุด เฉลี่ย 187 บาท/ไร่ ปัญหาหรือข้อจำกัดในด้านเศรษฐกิจสังคมที่เกษตรกรลำดับ คือ ราคาข้าวต่ำ และปุ๋ยมีราคาแพง

2) พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ทำหน้าที่รวบรวมข้าวเปลือกจากเกษตรกรโดยตรง และบางส่วนอาจผ่านพ่อค้านายหน้า บางรายอาจเป็นเกษตรกรในแหล่งผลิต พ่อค้าประเภทนี้จะดำเนินธุรกิจอยู่ในแหล่งผลิตเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น ในหมู่บ้าน หรือในตำบลเดียวกัน และส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีฐานะดี เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่เกษตรกร พ่อค้าบางรายมีการปล่อยสินเชื่อที่เป็นเงินสด หรือปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร โดยมีข้อผูกมัดว่าเกษตรกรจะต้องขายข้าวเปลือกให้แก่พ่อค้าท้องถิ่น ซึ่งทำให้เกษตรกรไม่มีอิสระในการตัดสินใจขายผลผลิตของตนเอง อำนาจการต่อรองเป็นของพ่อค้าท้องถิ่นมากกว่าเกษตรกร

3) ผู้ให้บริการรถนวดข้าว ทำหน้าที่ให้บริการนวดข้าวที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวจากแปลงนา โดยคิดอัตราค่าบริการ 20 ต่อ 1 คือ เกษตรกรได้ข้าวเปลือก 20 กระสอบ (บรรจุ 28-35 กิโลกรัม) เจ้าของรถนวดข้าว ได้ 1 กระสอบ พบว่าผู้ให้บริการรถนวดข้าวในปี 2559/60 จะให้บริการระหว่างเดือน พฤศจิกายน ถึง ธันวาคม 2559 ค่าตอบแทนที่ผู้ให้บริการรถนวดข้าวได้รับ เฉลี่ยรายละ 6,000 กิโลกรัม

4) ผู้ประกอบการข้าวสารรายย่อย ทำหน้าที่ รวบรวมข้าวเปลือกจากเกษตรกรโดยตรงทำหน้าที่คล้ายกับพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น และโรงสี ส่วนใหญ่มีโรงสีขนาดเล็กของตนเองที่ให้บริการสีข้าวในชุมชนอยู่แล้ว ยังทำหน้าที่รับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกร

5) พ่อค้าโรงสี เป็นตลาดรวบรวมข้าวสารที่สั่งซื้อจากโรงสี/กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ทำการแปรรูปข้าวตลาดประเภทนี้จะอยู่ในจังหวัดต่างๆ เพื่อส่งออกไปยังตลาดปลายทาง หรือส่งจากตลาดปลายทางไปยังจังหวัดอื่นๆเริ่มจากเมื่อโรงสีและสถาบันเกษตรกรที่มีโรงสีรวบรวมข้าวเปลือกจากเกษตรกรและพ่อค้าคนกลางแล้วจะสีข้าวเป็นข้าวสาร ผู้รับซื้อทำการแยกข้าวเหนียวออกจากพันธุ์อื่น ๆ จะต้องระมัดระวังเรื่องการปลอมปนข้าวชนิดอื่น ๆ จากการจ้างรถตัดข้าว โดยการล้างทำความสะอาดรถตัดก่อนที่จะตัดข้าว สำหรับกระสอบปานหรือกระสอบปุ๋ยที่นำมาบรรจุข้าวเปลือกจะต้องทำความสะอาดก่อน และกระสอบปานหรือกระสอบปุ๋ยใหม่ก็จะสะบัดให้แน่ใจก่อนที่จะใช้

6) ตลาดกลาง/ท่าข้าว ทำหน้าที่เหมือนพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น คือรวบรวมข้าวเปลือกจากเกษตรกรโดยตรง และบางส่วนอาจผ่านพ่อค้ายหน้า บางรายอาจเป็นเกษตรกรในแหล่งผลิต พ่อค้าประเภทนี้จะดำเนินธุรกิจอยู่ในแหล่งผลิตเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น ในหมู่บ้าน หรือในตำบลเดียวกัน และส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีฐานะดี เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่เกษตรกร พ่อค้าบางรายมีการปล่อยสินเชื่อที่เป็นเงินสด หรือปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร โดยมีข้อผูกมัดว่าเกษตรกรจะต้องขายข้าวเปลือกให้แก่พ่อค้าท้องถิ่น ซึ่งทำให้เกษตรกรไม่มีอิสระในการตัดสินใจขายผลผลิตของตนเอง อำนาจการต่อรองเป็นของพ่อค้าท้องถิ่นมากกว่าเกษตรกร

7) สถาบันเกษตรกร ทำหน้าที่เหมือนพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น คือรวบรวมข้าวเปลือกจากเกษตรกรโดยตรง และบางส่วนอาจผ่านพ่อค้ายหน้า บางรายอาจเป็นเกษตรกรในแหล่งผลิต พ่อค้าประเภทนี้จะดำเนินธุรกิจอยู่ในแหล่งผลิตเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น ในหมู่บ้าน หรือในตำบลเดียวกัน และส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีฐานะดี เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่เกษตรกร พ่อค้าบางรายมีการปล่อยสินเชื่อที่เป็นเงินสด หรือปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร โดยมีข้อผูกมัดว่าเกษตรกรจะต้องขายข้าวเปลือกให้แก่พ่อค้าท้องถิ่น ซึ่งทำให้เกษตรกรไม่มีอิสระในการตัดสินใจขายผลผลิตของตนเอง อำนาจการต่อรองเป็นของพ่อค้าท้องถิ่นมากกว่าเกษตรกร

3.2.2 วิถีตลาด (ช่องทางการไหลของสินค้าของจังหวัดอุดรธานี)

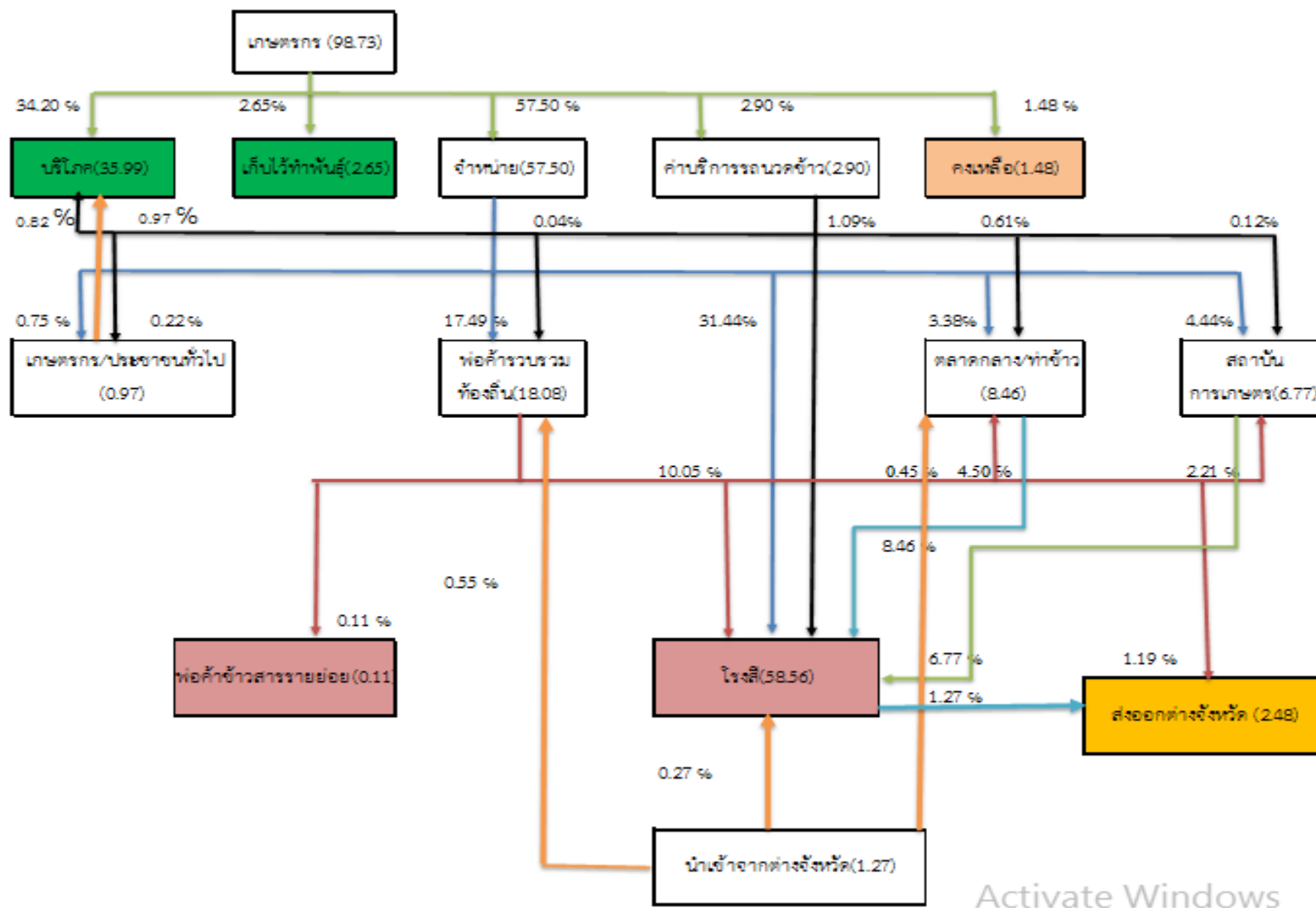
วิถีการตลาดข้าวเหนียวนาปี ปีเพาะปลูก 2559/60 จังหวัดอุดรธานี เริ่มต้นที่เกษตรกรผู้ผลิต ซึ่งมีผลผลิตรวมทั้งหมด 591,234.43 ตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 97.83 และนำเข้าจากต่างจังหวัด ตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 1.27 เก็บไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 35.99 เก็บไว้เพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์สำหรับฤดูกาลผลิตต่อไป ร้อยละ 2.65 ให้ค่าบริการนวดข้าว ร้อยละ 2.90 และจำหน่าย ร้อยละ 57.90 จำแนกเป็น เกษตรกรและประชาชนทั่วไป ซื้อเพื่อใช้บริโภค ร้อยละ 0.75 พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ร้อยละ 17.49 โรงสีเพื่อแปรรูป ร้อยละ 31.44 ตลาดกลาง/ข้าว ร้อยละ 3.38 และสถาบันเกษตรกร ร้อยละ 4.44 (ภาพที่ 1)

ผู้ให้บริการนวดข้าว แจกจ่ายผลผลิตดังนี้ เก็บข้าวเปลือกเหนียวที่ได้มาเพื่อการบริโภค ร้อยละ 0.82 จำหน่ายให้เกษตรกร/ประชาชนทั่วไป ร้อยละ 0.22 จำหน่ายให้พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ร้อยละ 0.04 จำหน่ายให้ตลาดกลาง/ท่าข้าว ร้อยละ 0.62 จำหน่ายให้สถาบันการเกษตร ร้อยละ 0.12 และจำหน่ายให้โรงสี ร้อยละ 1.09(ภาพที่ 1)

พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น แจกจ่ายผลผลิตดังนี้ พ่อค้าจำหน่ายข้าวสารรายย่อย ร้อยละ 0.11 ส่งจำหน่ายต่างจังหวัด ร้อยละ 1.21 จำหน่ายให้ตลาดกลาง/ท่าข้าว ร้อยละ 4.50 จำหน่ายให้สถาบันการเกษตร ร้อยละ 2.21 และจำหน่ายให้โรงสี ร้อยละ 10.05 (ภาพที่ 1)

สำหรับตลาดกลาง/ท่าข้าว และสถาบันการเกษตร จำหน่ายผลผลิตให้โรงสีเพื่อการแปรรูป ส่วนโรงสี ส่งออกต่างจังหวัด ร้อยละ 1.27 ดังนั้นสรุปได้ว่า ผลผลิตข้าวเปลือกเหนียวของจังหวัดอุดรธานี (100) ใช้เพื่อการบริโภค ร้อยละ 35.99 เก็บไว้เพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์สำหรับฤดูกาลผลิตต่อไป ร้อยละ 2.65 พ่อค้า จำหน่ายข้าวสารรายย่อย ร้อยละ 0.11 โรงสีเพื่อการแปรรูปเป็นข้าวสาร ร้อยละ 57.29 และส่งออก ต่างจังหวัด ร้อยละ 2.48 (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 วิธีตลาด ช่องทางการไหลของข้าวเปลือกเหนียวนาปีของจังหวัดอุดรธานี

3.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานข้าวเหนียวนาปีของจังหวัดอุดรธานี

ผลผลิตข้าวเหนียวนาปี จังหวัดอุดรธานี ปีเพาะปลูก 2559/60 มีจำนวนผลผลิตทั้งหมด 598,850.49 ตันข้าวเปลือก ซึ่งเป็นผลผลิตของจังหวัด จำนวน 591,234.43 ตันข้าวเปลือก และนำเข้าของจังหวัด 7,616.06 ตันข้าวเปลือก ความต้องการใช้ของจังหวัด 589,987.50 ตันข้าวเปลือก มาจากการใช้ข้าวเปลือกของจังหวัด 575,136.01 ตันข้าวเปลือก ซึ่งประกอบด้วย เก็บไว้ใช้ทำเมล็ดพันธุ์ ตันข้าวเปลือก บริโภคในครัวเรือน และเข้าโรงสี เพื่อสีแปรสภาพ และการส่งออกของจังหวัด 14,851.49 ตันข้าวเปลือก ส่งผลให้เกิดผลผลิตส่วนเกิน 8,862.99 ตันข้าวเปลือก (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 การบริหารจัดการสินค้าเชิงพื้นที่ สินค้าข้าวเปลือกเหนียวนาปี ปี 2559/60 จังหวัด อุดรธานี

รายการ	จำนวนผลผลิต
1) ผลผลิต (Supply)	598,850.49
1.1 ผลผลิตของจังหวัด(ตันข้าวเปลือก)	591,234.43
1.2 นำเข้าของจังหวัด(ตันข้าวเปลือก)	7,616.06
2) ความต้องการใช้(Demand)	589,987.50
2.1 การใช้ข้าวเปลือกของจังหวัด	575,136.01
1) เก็บไว้ใช้ทำเมล็ดพันธุ์(ตันข้าวเปลือก)	15,869.54
2) บริโภคในครัวเรือน(ตันข้าวเปลือก)	215,526.29
3) เข้าโรงสี เพื่อสีแปรสภาพ(ตันข้าวเปลือก)	343,740.18
2.2 ส่งออกของจังหวัด(ตันข้าวเปลือก)	14,851.49
3) ผลผลิตส่วนเกิน/ ส่วนขาด* (ตันข้าวเปลือก)	8,862.99

หมายเหตุ: * ผลผลิตส่วนเกิน/ส่วนขาด คำนวณจาก (1) ผลผลิต - (2) ความต้องการใช้

- หากค่าเป็น + หมายถึง ผลผลิตมีมากกว่าความต้องการ (supply > demand) ดังนั้นจังหวัดต้องเตรียมมาตรการบริหารจัดการ

- หากค่าเป็น - หมายถึง ผลผลิตมีน้อยกว่าความต้องการ (supply < demand)

** ข้าวนาปี 2559/60 ปลูกช่วงเดือน พ.ค.59 – ก.พ.60 เก็บเกี่ยวช่วงเดือน ส.ค. 59 – พ.ค. 60

3.4 ปัญหาและอุปสรรค

3.4.1 ด้านการผลิต

1) เกษตรกรส่วนใหญ่พบการระบาดของแมลงร้อยละ 60 แมลงสำคัญที่มีการระบาดมาก ได้แก่ หนอนกอ เพลี้ยไฟ มีการระบาดของโรคเกิดขึ้นเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 30 โรคที่มีการระบาดมาก ได้แก่ ใบไหม้ และศัตรูพืชอื่นๆ ได้แก่ หนอน มีการระบาดมาก หอยเชอรี่ และปู

2) เกษตรกรมีรายจ่ายสำหรับการทำนาสูง โดยรายจ่ายส่วนใหญ่เกิดจากปุ๋ยเคมี ค่าจ้างแรงงาน ปักดำและเก็บเกี่ยว มีค่าจ้างเฉลี่ย วันละ 300 บาท

3) เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 53) ประสบกับสภาวะฝนแล้ง ส่งผลให้ผลผลิตข้าวลดลงเฉลี่ย ร้อยละ 45 และจะเกิดขึ้นในระยะที่ข้าวแตกกอมากที่สุด

3.4.2 ด้านการตลาด

1) คุณภาพข้าวเหนียวมีการปลอมปน และมีความชื้นสูง ส่งผลให้พ่อค้าที่รับซื้อ กดราคาส่งผลให้เกษตรกรขายได้ในราคาต่ำ

2) ราคาข้าวเหนียวมีความผันผวน ส่งผลให้พ่อค้าแต่ละชั้นมีต้นทุนในการเก็บรักษามาก

3) คู่แข่งทางการค้ามีมากขึ้น ส่งผลให้ส่วนต่างราคาซื้อขายอยู่ กิโลกรัมละ 0.30 – 0.40 บาท ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่อยู่ที่ กิโลกรัมละ 1.00 – 1.50 บาท

3.5 ข้อเสนอแนะ

เกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตเพื่อการบริโภค การขายผลผลิตของเกษตรกร ขายเพราะมีความจำเป็นในด้านการเงิน การขายแบบเกร็งกำไรมีน้อย เกษตรกรมีข้อจำกัดในการขายผลผลิต เช่น ขายใกล้บ้าน ได้ราคาถูก แต่ค่าขนส่งน้อย ขายไกลบ้าน ราคาสูง แต่ค่าขนส่งมาก เกษตรกรควรรวบรวมกันขายเพื่อการต่อรองเรื่องราคา

4. สุกกร ปี 2560

4.1 สถานการณ์การผลิต

การเลี้ยงสุกรนับเป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้ และเป็นอาชีพที่มีความสำคัญของเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี โดยรูปแบบการเลี้ยงสุกรในปัจจุบัน รูปแบบการเลี้ยงอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ ผู้เลี้ยงสุกรรายอิสระ (ประกอบด้วยฟาร์มสุกรที่ผลิตลูกสุกรขุน ฟาร์มสุกรที่ซื้อลูกสุกรขุนมาเลี้ยงเป็นสุกรขุน และฟาร์มสุกรที่ผลิตลูกสุกรเองและเลี้ยงสุกรขุน) ผู้ประกอบการสุกรแบบครบวงจรและผู้เลี้ยงสุกรพันธะสัญญากับผู้ประกอบการครบวงจรทั้งแบบรับจ้างเลี้ยงและแบบประกันราคา ในปี 2560 พบว่ามีจำนวนสุกร ณ วันที่ 1 มกราคม จำนวน 127,873 ตัว และให้ปริมาณผลผลิตสุกรรวม จำนวน 149,340.00 ตัว เพิ่มขึ้นจากปีก่อนที่มีจำนวน 146,034.00 ตัว หรือคิดเป็นการเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.25 ซึ่งแม้ว่าจะได้รับผลดีจากการขยายการเลี้ยงเพิ่มขึ้นของกลุ่มผู้เลี้ยงสุกร หลังจากระดับราคาสุกรในช่วงปีก่อนหน้าปรับตัวสูงขึ้น ประกอบกับการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อได้ดีขึ้น ส่งผลให้อัตราการสูญเสียลดน้อยลง แต่ผลอันเนื่องมาจากสภาพอากาศที่ร้อนขึ้นทำให้สุกรโตช้า และเป็นผลให้ปริมาณผลผลิตสุกรเพิ่มขึ้นได้เล็กน้อย และด้วยปริมาณผลผลิตสุกรที่ออกสู่ตลาดมาก ทำให้ระดับราคาที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางผกผันกับปริมาณผลผลิตนั้นมีแนวโน้มปรับราคาลดลง โดยระดับราคาสุกรที่เกษตรกรขายได้ในปี 2560 เฉลี่ยอยู่ที่กิโลกรัมละ 64.91 บาท ปรับลดลงจากปี 2559 ที่เฉลี่ยกิโลกรัมละ 65.41 บาท หรือคิดเป็นการเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.77 การปรับขึ้นของราคาสุกรในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากปัจจัยฤดูกาล (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนสุกร ณ วันที่ 1 มกราคม และปริมาณการผลิต จังหวัดอุดรธานี ปี 2556-2560

ปี	จำนวนสุกร(ตัว) ณ วันที่ 1 มกราคม	ปริมาณการผลิต
2556	100,077.00	133,682.00
2557	99,620.00	132,642.00
2558	101,395.00	137,910.00
2559	103,540.00	146,034.00
2560 ¹	127,873.00	149,340.00
อัตราเพิ่ม	5.43	3.23

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร,สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดอุดรธานี¹

และอีกส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยด้านต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะราคาลูกสุกรขุนสำหรับแหล่งผลิตสุกรในจังหวัดอุดรธานีนั้น พบว่ามีการเลี้ยงสุกรแทบทุกอำเภอ แต่แหล่งที่มีการเลี้ยงสุกรมากเป็นอันดับต้นของจังหวัดอุดรธานีในปี 2560 คือ อำเภอประจักษ์ศิลปาคม ด้วยปริมาณการผลิตสุกร 53,908.00 ตัว หรือคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 36.10 ของปริมาณการผลิตสุกรทั้งจังหวัด ทั้งนี้ เนื่องจากมีสภาพภูมิอากาศที่เอื้อต่อการเลี้ยงสุกร ใกล้แหล่งวัตถุดิบที่ใช้เป็นอาหารสุกร และแหล่งตลาดผู้บริโภคที่สำคัญ

รวมถึงมีเส้นทางการคมนาคมขนส่งสินค้าที่สะดวก เป็นต้น รองลงมาคือ อำเภอบ้านฝื่อ มีจำนวนการผลิตสุกร 17,906.00 ตัว คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 11.99 และอำเภอหนองหาน จำนวน 16,317.00 ตัว คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 10.93 ตามลำดับ (ตารางที่ 1,2)

ตารางที่ 2 จำนวนสุกร ณ วันที่ 1 มกราคม และปริมาณการผลิต จังหวัดอุดรธานี ปี 2560

อำเภอ	จำนวนสุกร ณ วันที่ 1 มกราคม	ปริมาณการผลิต
เมืองอุดรธานี	5,518.00	8,869.00
กุดจับ	2,792.00	1,943.00
หนองวัวซอ	5,611.00	3,166.00
กุมภวาปี	2,845.00	202.00
โนนสะอาด	4,871.00	5,600.00
หนองหาน	16,787.00	16,317.00
ทุ่งฝน	8,330.00	9,300.00
ไชยวาน	4,091.00	3,250.00
ศรีธาตุ	1,082.00	600.00
วังสามหมอ	457.00	0.00
บ้านดุง	18,821.00	8,260.00
บ้านฝื่อ	23,216.00	17,906.00
น้ำโสม	1,151.00	0.00
เพ็ญ	2,411.00	13,015.00
สร้างคอม	4,313.00	2,500.00
หนองแสง	1,849.00	0.00
นาูง	700.00	0.00
พิบูลย์รักษ์	4,063.00	4,504.00
กุँแก้ว	1,302.00	0.00
ประจักษ์ศิลปาคม	17,663	53,908.00
รวม	127,873.00	149,340.00

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดอุดรธานี

4.2 สถานการณ์การตลาด

4.2.1 โครงสร้างตลาด

เนื้อสุกรเป็นเนื้อสัตว์ที่จังหวัดอุดรธานีนิยมบริโภคค่อนข้างมาก โดยส่วนใหญ่เป็นการบริโภคเนื้อสุกรสด ส่วนการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเนื้อสุกร อาทิ ลูกชิ้นกุนเชียง ไส้กรอก แฮม เบคอน แม้จะยังมีปริมาณไม่มากนัก แต่ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการบริโภคในปี 2559 ที่ผ่านมามีพบว่าคนจังหวัดอุดรธานีมีความต้องการบริโภคสุกรรวมกว่า 1 แสนตัว (คิดเป็น 95% ของปริมาณการผลิตทั้งหมด) เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.89 โครงสร้างการตลาดสุกรมีชีวิต จังหวัดอุดรธานี เริ่มที่ต้นน้ำ คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร กลางน้ำ คือ พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น พ่อค้าขายส่งเนื้อสุกรชำแหละ พ่อค้าขายส่งเนื้อสุกรชำแหละ และปลายน้ำ คือ เกษตรกร/ประชาชนทั่วไป และผู้บริโภคเนื้อสุกรชำแหละ รายละเอียดดังนี้

1) เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรจังหวัดอุดรธานี มีรูปแบบการเลี้ยงอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ ผู้เลี้ยงสุกรรายอิสระ (ประกอบด้วยฟาร์มสุกรที่ผลิตลูกสุกรขุน ฟาร์มสุกรที่ซื้อลูกสุกรขุนมาเลี้ยงเป็นสุกรขุน และฟาร์มสุกรที่ผลิตลูกสุกรเองและเลี้ยงสุกรขุน) ผู้ประกอบการสุกรแบบครบวงจรและผู้เลี้ยงสุกรพันธะสัญญากับผู้ประกอบการครบวงจรทั้งแบบรับจ้างเลี้ยงและแบบประกันราคา

2) พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ทำหน้าที่รวบรวมสุกรมีชีวิตจากเกษตรกรโดยตรง และบางส่วนอาจผ่านพ่อค้านายหน้า บางรายอาจเป็นเกษตรกรในแหล่งผลิต พ่อค้าประเภทนี้จะดำเนินธุรกิจอยู่ในแหล่งผลิตเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น ในหมู่บ้าน หรือในตำบลเดียวกัน และส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีฐานะดี เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่เกษตรกร พ่อค้าบางรายมีการปล่อยสินเชื่อที่เป็นเงินสด หรือปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร โดยมีข้อผูกมัดว่าเกษตรกรจะต้องขายสุกรขุนให้แก่พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ซึ่งทำให้เกษตรกรไม่มีอิสระในการตัดสินใจขายมากนัก อำนาจการต่อรองเป็นของพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นมากกว่าเกษตรกรผู้เลี้ยง

3) พ่อค้าขายส่งเนื้อหมูชำแหละ ทำหน้าที่คล้ายพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นคือรวบรวมสุกรมีชีวิตจากเกษตรกรโดยตรง พ่อค้าประเภทนี้จะส่งสุกรมีชีวิตเข้าโรงฆ่าสัตว์เอง และจัดส่งหรือขายให้กับพ่อค้าขายปลีกเนื้อหมูชำแหละ หรือผู้บริโภคอื่นโดยตรง

4) พ่อค้าขายปลีกเนื้อหมูชำแหละ ทำหน้าที่ ขายเนื้อสุกรชำแหละให้กับผู้บริโภคโดยตรง โดยมีทั้งประเภทที่รับซื้อ สุกรมีชีวิตจาก เกษตรกรโดยตรง หรือ จากฟาร์มเอกชน หรือ บริษัทที่มีเกษตรกรพันธะสัญญา แล้วส่งเข้าโรงฆ่าสัตว์เอง โดยเฉลี่ย รับวันละ 2-3 ตัว หรือ บางส่วนรับเนื้อสุกรชำแหละ จากพ่อค้าขายส่ง ซึ่งกรณีนี้จะได้ไม่เข้าโรงฆ่าสัตว์เอง เฉลี่ยรับวันละ 1 ตัว

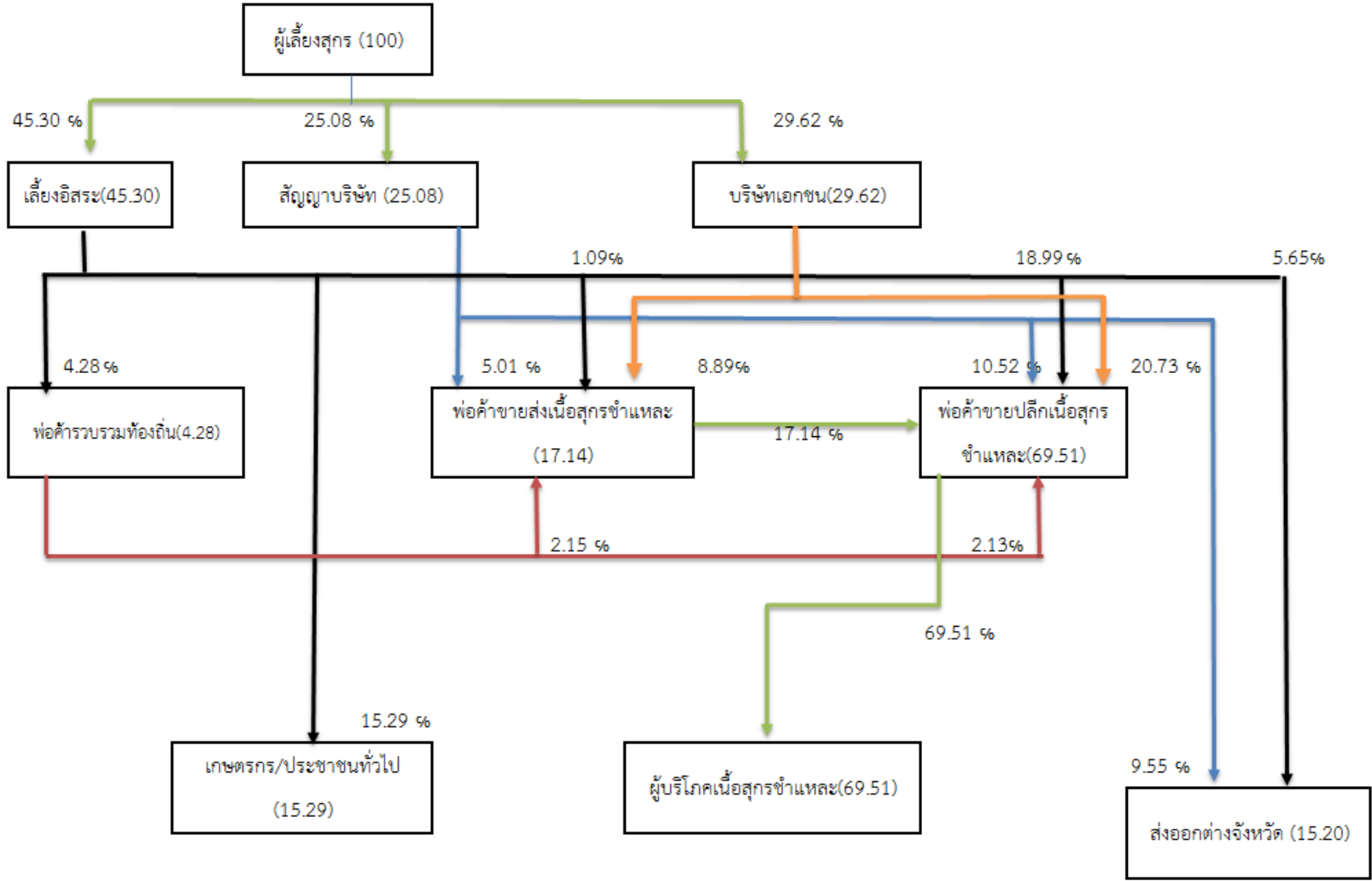
5) เกษตรกร/ประชาชนทั่วไป ทำหน้าที่ ผู้บริโภคสุกรมีชีวิตโดยใช้เพื่อการบริโภคสำหรับงานพิธีต่างๆ เช่น เลี้ยงงานบวช งานแต่ง และงานศพ ฯลฯ

4.2.2 วิธีตลาด (ช่องทางการไหลของสินค้าของจังหวัดอุดรธานี)

วิธีการตลาดสุกร ปี 2560 จังหวัดอุดรธานี เริ่มต้นที่เกษตรกรเลี้ยงสุกร จำนวน 149,340.00 ตัว คิดเป็นร้อยละ 100 แบ่งเกษตรกรเลี้ยงแบบอิสระร้อยละ 45.30 เลี้ยงแบบพันธะสัญญาบริษัท ร้อยละ 25.08 และเลี้ยงแบบบริษัทเอกชน ร้อยละ 29.42 **เกษตรกรเลี้ยงแบบอิสระ** แจกจ่ายสุกร ดังนี้ จำหน่ายให้เกษตรกร/ประชาชนทั่วไป เพื่อใช้บริโภคในงานพิธีต่างๆเช่น เลี้ยงงานบวช งานแต่ง และงานศพ ฯลฯ ร้อยละ 15.29 จำหน่ายให้พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ร้อยละ 4.28 จำหน่ายให้พ่อค้าขายส่งเนื้อสุกรชำแหละ ร้อยละ 1.09 จำหน่ายให้พ่อค้าขายปลีกเนื้อสุกรชำแหละ ร้อยละ 18.99 และส่งออกต่างจังหวัด ร้อยละ 5.65 **เกษตรกรเลี้ยงแบบพันธะสัญญา** แจกจ่ายสุกร ดังนี้ จำหน่ายให้พ่อค้าขายส่งเนื้อสุกรชำแหละ ร้อยละ 5.01 จำหน่ายให้พ่อค้าขายปลีกเนื้อสุกรชำแหละ ร้อยละ 10.52 และส่งออกต่างจังหวัด ร้อยละ 9.55 **เกษตรกรเลี้ยงแบบฟาร์มบริษัทเอกชน** แจกจ่ายสุกร ดังนี้ จำหน่ายให้พ่อค้าขายส่งเนื้อสุกรชำแหละ ร้อยละ 8.89 และจำหน่ายให้พ่อค้าขายปลีกเนื้อสุกรชำแหละ ร้อยละ 20.73 **พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น** แจกจ่ายสุกร ดังนี้ จำหน่ายให้พ่อค้าขายส่งเนื้อสุกรชำแหละ ร้อยละ 2.15 และจำหน่ายให้พ่อค้าขายปลีกเนื้อสุกรชำแหละ ร้อยละ 2.13 **พ่อค้าขายส่งเนื้อสุกรชำแหละ** จำหน่ายสุกรให้พ่อค้าขายปลีกเนื้อสุกรชำแหละทั้งหมด และ **พ่อค้าขายปลีกเนื้อสุกรชำแหละ** ก็จำหน่ายให้ผู้บริโภคในจังหวัด

ดังนั้นสรุปได้ว่า สุกรมีชีวิตของจังหวัดอุดรธานี (100) ใช้เพื่อการบริโภคโดยเกษตรกร/ประชาชนทั่วไปสำหรับงานพิธีต่างๆเช่น เลี้ยงงานบวช งานแต่ง และงานศพ ฯลฯ ร้อยละ 15.29 ผู้บริโภคเนื้อสุกรชำแหละ ร้อยละ 69.51 และส่งออกต่างจังหวัด 15.20 (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 วิถีตลาด ช่องทางการไหลของสุกรของจังหวัดอุดรธานี

4.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานสุกรของจังหวัดอุดรธานี

ผลผลิตสุกรมีชีวิต จังหวัดอุดรธานี ปี 2560 มีจำนวน 169,509.76 ตัว ซึ่งเป็นผลผลิตของจังหวัด จำนวน 149,340.00 ตัว และนำเข้าของจังหวัดอื่น 20,169.76 ตัว ความต้องการใช้ของจังหวัด 174,602.24 ตัว มาจากการใช้ของจังหวัด(เข้าโรงฆ่าสัตว์) 158,817.00 ตัว และการส่งออกของจังหวัด 15,785.24 ตัว ส่งผลให้เกิดผลผลิตส่วนขาด - 5,092.48 ตัว (ตารางที่ 3,4)

ตารางที่ 3 การบริหารจัดการสินค้าเชิงพื้นที่ สุกร จังหวัด อุดรธานี

รายการ	จำนวนสุกรมีชีวิต(ตัว)
1. ผลผลิต (Supply)	169,509.76
1.1 ผลผลิตของจังหวัด	149,340.00
1.2 นำเข้าจากจังหวัดอื่น	20,169.76
1.3 นำเข้าจากต่างประเทศ	0.00
2. ความต้องการใช้ (Demand)	174,602.24
2.1 การใช้ของจังหวัด(เข้าโรงฆ่า)	158,817.00
2.2 ส่งออกไปจังหวัดอื่น	15,785.24
2.3 ส่งออกไปต่างประเทศ	0.00
3. ผลผลิต ส่วนเกิน/ส่วนขาด	-5,092.48

สูตร : การคำนวณน้ำหนักสุกร และผลิตภัณ์สุกรที่ได้/ตัว/กก.

สุกร น้ำหนักโดยเฉลี่ยส่งโรงฆ่า 100 กก ต่อ 1 ตัว

ที่มา : จากการคำนวณ,สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดอุดรธานี,ด่านกักกันสัตว์จังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 4 การบริหารจัดการสินค้าเชิงพื้นที่ สุกร จังหวัด อุตรธานี

รายการ	ปี 2560												รวม
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
1. ผลผลิต (Supply)	24,941.55	25,426.46	5,085.29	19,130.99	6,780.39	11,865.68	13,762.48	16,950.98	9,080.58	8,475.49	8,072.09	19,937.78	169,509.76
1.1 ผลผลิตของจังหวัด	20,907.60	22,401.00	4,480.20	17,920.80	5,973.60	10,453.80	11,947.20	14,934.00	7,467.00	7,467.00	7,467.00	17,920.80	149,340.00
1.2 นำเข้าจากจังหวัดอื่น	4,033.95	3,025.46	605.09	1,210.19	806.79	1,411.88	1,815.28	2,016.98	1,613.58	1,008.49	605.09	2,016.98	20,169.76
1.3 นำเข้าจากต่างประเทศ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. ความต้องการใช้ (Demand)	25,391.43	26,190.34	5,238.07	20,005.15	6,984.09	12,222.16	14,126.03	17,460.22	9,203.67	8,730.11	8,414.41	20,636.56	174,602.24
2.1 การใช้ของจังหวัด(เข้าโรงฆ่า)	22,234.38	23,822.55	4,764.51	19,058.04	6,352.68	11,117.19	12,705.36	15,881.70	7,940.85	7,940.85	7,940.85	19,058.04	158,817.00
2.2 ส่งออกไปจังหวัดอื่น	3,157.05	2,367.79	473.56	947.11	631.41	1,104.97	1,420.67	1,578.52	1,262.82	789.26	473.56	1,578.52	15,785.24
2.3 ส่งออกไปต่างประเทศ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. ผลผลิต ส่วนเกิน/ส่วนขาด													
ขาด	-449.88	-763.87	-152.77	-874.17	-203.70	-356.47	-363.55	-509.25	-123.09	-254.62	-342.31	-698.79	-5,092.48

สูตร : การคำนวณน้ำหนักสุกร และผลิตภัณฑ์สุกรที่ได้/ตัว/กก.

สุกร น้ำหนักโดยเฉลี่ยส่งโรงฆ่า 100 กก ต่อ 1 ตัว

ที่มา : จากการคำนวณ,สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดอุตรธานี,ด่านกักกันสัตว์จังหวัดอุตรธานี

4.4 ปัญหาและอุปสรรค

4.4.1 ด้านการผลิต

- 1) การเลี้ยงหมูของเกษตรกรเลี้ยงอิสระมีอัตราการเสียชีวิต ของลูกหมู ร้อยละ 23.08
- 2) ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสุกรค่อนข้างสูงเนื่องจากราคาอาหารสุกรแพง หากผู้เลี้ยงอิสระรายใดไม่มีโรงสีกขนาดเล็กที่ให้บริการสีข้าวให้ประชาชนทั่วไป เพื่อแลกกับปลายข้าว รำข้าว แล้วก็จะยากจะประกอบกิจการได้นาน
- 3) ปัญหาเรื่องกลิ่นและน้ำเสียที่เกิดจากการเลี้ยงสุกรจำนวนมาก ส่งผลให้มีปัญหากับเพื่อนบ้าน และสร้างมลภาวะที่ไม่ดีแก่ชุมชน

4.4.2 ด้านการตลาด

- 1) การซื้อขายของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรอิสระของจังหวัดอุดรธานี ขาดตลาดประมูลสุกร ส่งผลให้พ่อค้ากตราคา เกษตรกรส่วนใหญ่ขายได้ในราคาต่ำกว่าท้องตลาด
- 2) มีคู่แข่งทางการค้าสูง มีพ่อค้าขายเนื้อสุกรชำแหละเพิ่มมากขึ้น ในรูปแบบพ่อค้าขับรถขายเร่ตามหมู่บ้าน และพ่อค้าขายตามตลาดนัดชุมชน ส่งผลให้พ่อค้าขายเนื้อสุกรชำแหละในตลาดสดทั่วไป หรือของเทศบาล มียอดขายตกต่ำกว่าปกติ
- 3) มีคู่แข่งทางการค้ารายใหญ่ เช่น ห้างโลตัสขนาดเล็ก และห้างบิ๊กซีขนาดเล็ก ตามอำเภอต่างๆ ส่งผลให้ พ่อค้าขายส่งเนื้อสุกรชำแหละ และ พ่อค้าขายปลีกเนื้อสุกรชำแหละ มีรายได้ตกต่ำ

4.5 ข้อเสนอแนะ

- 1) ควรมีตลาดประมูลสุกร สำหรับ เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรอิสระเพื่อป้องกันการกตราคาจากพ่อค้า
- 2) ควรมีการตรวจสอบพ่อค้าขับรถขายเร่ตามหมู่บ้าน และพ่อค้าขายตามตลาดนัดชุมชน เรื่องแหล่งหรือสถานที่ฆ่า ว่าได้เข้าโรงฆ่าสัตว์ที่ถูกหลักอนามัยหรือไม่